

Documente inedite referitoare la Mihail Kogălniceanu

ELENA CIUCĂ

În Monitorul Oficial din 13/25 iunie 1869 apărea o știre lapidară referitoare la tentativa de asasinare a ministrului de interne, Mihail Kogălniceanu, pusă la cale de un oarecare Nicolae A. Popovici¹.

Evenimentul cunoscut de contemporani și urmași numai din comentariile presei, pro sau contra lui Mihail Kogălniceanu², apare într-o lumină nouă interpretând documentele întocmite de autoritățile vremii, imediat după desfășurarea lui.

Documentele dezvăluie identitatea celui care a îndrăznit să îndrepte arma împotriva aceluia care își legase numele de revoluția din 1848, de Unirea din 1859 și de reformele din timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, precum și pe cei care au acționat din umbră, punind la cale atentatul.

Nicolae Popovici, autorul încercării de atentat, s-a înrolat voluntar în armată în anul 1846, în districtul Covurlui ajungând în 1861 caporal. Din ianuarie 1862, când s-a eliberat din armată și până în 1868 când ocupă funcția de polițai la Tîrgu Ocna venind din Galați, nu se mai știe nimic despre activitatea lui. Funcția de polițai a ocupat-o la intervenția fratelui său, Dimitrie Andreescu, fruntaș al mișcării liberale radicale din Bacău, pe lângă prefectul Alecu Scorțescu, preotul Gr. Musceleanu și ministrul de interne I.C. Brătianu. După venirea la conducerea țării a guvernului Dimitrie Ghica, cu Mihail Kogălniceanu la Ministerul de Interne, polițaiul de la Tg. Ocna a fost destituit pe motiv că era incompetent și cu o conduită necorespunzătoare față de cetățeni³.

Rămas fără slujbă, la indemnul fratelui său Dimitrie Andreescu și cu o scrisoare de recomandare către părintele Grigore Musceleanu, Nicolae Popovici pleacă la București⁴. Între D. Andreescu și Gr. Musceleanu, liberal radical, partizan al lui I. C. Brătianu, erau vechi legături politice. Membri ai aceluiași partid politic, susținători devotați ai lui I. C. Brătianu, ei au acționat în vederea întăririi grupării liberale radicale din Bacău⁵.

Cu scrisoarea de recomandare către Gr. Musceleanu, Nicolae Popovici sosește la 20 mai 1869 în București, îl vizitează pe preot cerându-i să-l ajute pentru a ocupa o slujbă⁶.

Sfătuit de prieteni, el încearcă să meargă la Mihail Kogălniceanu acasă pentru a-i solicita o funcție, dar nu este primit. Atunci se prezintă cu o petiție la Ministerul de Interne. Pe acea petiție Mihail Kogălniceanu a pus o rezoluție favorabilă, recomandându-l prefectului de Bacău spre a-l avea în vedere la primul post vacant ce se va ivi⁷. Nemulțumit, Popovici se plinge preotului Musceleanu care îi promite că-i va recomanda o persoană ce îl va ajuta să se răzbune, procurându-i și mijloacele materiale necesare. Chiar a doua zi, întâlnindu-se în pasaj la administrația ziarului „Românul” Musceleanu îl recomandă lui Matei Smedeanu. Împreună cu acesta Popovici pune la cale asasinarea lui Mihail Kogălniceanu pentru carei se promit 1000 de galbeni și o moșie iar dacă va fi prins se vor ocupa de eliberarea lui cu condiția

¹ Monitorul Oficial, nr. 127 din 13/25 iunie 1869.

² Este vorba pe de o parte de ziarul „Românul”, organul² de presă al liberalilor radi ali sub coordonarea lui C. A. Rosetti, care publică articole semnate de Gr. Musceleanu și N. Popovici, în care se neagă veridicitatea atentatului clasificat drept inscenare. Pe de altă parte ziarul „Adunarea Națională”, organ de presă favorabil politicii lui Mihail Kogălniceanu respinge aceste aprecieri.

³ Arh. St. București, fond Tribunalul județului Ilfov, secția II C. C. dosar 87/1869, f. 74.

⁴ Ibidem, f. 5.

⁵ Ibidem, f. 109—119. Corespondența D. Andreescu — Gr. Musceleanu.

⁶ Ibidem, f. 17.

⁷ Ibidem, f. 23.

să nu denunțe pe cei cu care a avut legături ⁸. Pentru a fi mai aproape de victimă se [mută la hotelul Neculcea, de la șosea unde primește deseori vizita lui Matei Smedeanu ⁹. Acesta îi procură o pușcă și gloanțe iar în seara zilei de 11 iunie îl conduce la locul atentatului. În tufișul din fața aleii ce conducea spre casa lui Mihail Kogălniceanu se instalează Nicolae Popovici, așteptând întoarcerea ministrului acasă ¹⁰.

Bănuindu-l, poliția îl urmărește, înștiințind în același timp și pe Mihail Kogălniceanu. Pentru a fi prins asupra faptului se hotărăște ca trăsura ministrului să se îndrepte goală spre casă. Căii mergând la pas Popovici a observat că trăsura este goală și după trecere s-a îndreptat spre hotel. Întrebat de un polițist de unde vine și ce caută, el a răspuns că vine de la hanul lui Zamfir și caută o birjă. Din cauza întunericii și a ploii torențiale polițiștii i-au pierdut urma. Este arestat totuși în aceeași noapte la hotel ¹¹.

Deși la început neagă, își recunoaște apoi faptele și denunță complicii ¹². Sint arestați pe rând G. Muscelanu, Matei Smedeanu, Dimitrie Andreescu și Ion Răducanu.

Preotul Gr. Muscelanu neagă orice amestec în această afacere recunoscând numai legăturile politice cu D. Andreescu de la Bacău și faptul că acesta l-a trimis pe Popovici la el cu o scrisoare de recomandare pe care a pierdut-o ¹³.

Matei Smedeanu, liberal radical, fost funcționar destituit la schimbarea guvernului, neagă orice relații cu Nicolae Popovici, pe care susține că l-a văzut o singură dată la administrația ziarului „Românul” ¹⁴. Cu toate acestea antreprenorul hotelului Neculcea și femeia de serviciu au declarat că Smedeanu l-a vizitat deseori pe Popovici iar în seara atentatului au plecat împreună, Smedeanu ducînd o lădiță lungă ¹⁵. Și Răducanu I, comerciant de marchi-tănie, după îndelungi ezitări, recunoaște că a împrumutat lui Matei Smedeanu pușca ce s-a găsit asupra lui Popovici. Comerciantul avea legături cu Gr. Muscelanu făcînd parte din același partid și colaborînd în timpul alegerilor ¹⁶.

În sfîrșit, Dimitrie Andreescu, profesor la Bacău frunțaș al mișcării liberale, acuzat de a fi intemeiat un comitet secret din care făceau parte personalități politice băcăuane legate prin jurămintă a fi devotate lui I. C. Brătianu îl îndeamnă să meargă la București, să se supună ordinelor date de Muscelanu, să acționeze curajos și fidel principiilor liberale ¹⁷. Lui îi scrie N. Popovici la 23 mai că este decis „ori a i se da satisfacție ori a se răzbuna chiar cu moartea” ¹⁸. Nicolae Popovici și complicii au fost depuși la penitenciarul Văcărești.

Deși primul procuror al Tribunalului Ilfov clasifica la 26 septembrie 1869 fapta lui Nicolae Popovici drept tendință de crimă și cerea înaintarea lui spre judecare la Curtea cu Jurați Ilfov ¹⁹, Camera de punere sub acuzație a Curții de Apel București, la 20 octombrie 1869, îl pune în libertate considerîndu-l nevinovat ²⁰.

Complicii sînt puși în libertate la cîteva zile după arestare pe motiv că nu sînt probe suficiente pentru susținerea complicității ²¹.

Indiferent de sentința pronunțată în această cauză penală, faptele sînt consemnate și conduc la formularea altor concluzii decât cele publicate în paginile ziarului „Românul” din 1869, care aprecia atentatul drept înscenare menită să reinvie popularitatea lui Mihail Kogălniceanu ²². El însă a fost pus la cale de liberalii radicali sub masca unei răzbunări personale.

Cauzele încercării de asasinare a lui Mihail Kogălniceanu trebuie căutate în activitatea sa politică. Lider al mișcării liberale moderate el se orientează după 1865 către conservatori. Considerat de adversarii „omul de la 2 mai”, legiuitorul reformei electorale și al celei agrare, după abdicarea lui Cuza a fost sistematic împiedicat de a participa la viața politică. Reușind în 1868 să participe alături de Dimitrie Ghica la formarea unui guvern de coaliție al conservatorilor moderați și liberalilor moderați, era adeseori acuzat de autoritarism, cuzis- sepa-

⁸ Ibidem, f. 20.

⁹ Ibidem, f. 15, 35.

¹⁰ Ibidem, f. 16—17.

¹¹ Ibidem, f. 64—65, 68—69, 71.

¹² Ibidem, f. 15—17, 19—21, 35—36.

¹³ Ibidem, f. 27—29, 39—40.

¹⁴ Ibidem, f. 25—26.

¹⁵ Ibidem, f. 33—34.

¹⁶ Ibidem, f. 41—44, 47, 53.

¹⁷ Ibidem, f. 49—51, 57—61.

¹⁸ Ibidem, f. 105—106.

¹⁹ Ibidem, f. 9—13.

²⁰ Ibidem, f. 5—8.

²¹ Ibidem, f. 16.

²² „Românul” din 3 iulie 1869.

tism față de liberali. Urmărind unificarea mișcării liberale, radicalii au încercat să-l atragă pe M. Kogălniceanu de partea lor, fără însă a reuși. În acest context ei au pus la cale suprimarea sau poate doar intimidarea lui M. Kogălniceanu, având în vedere nereușita acțiunii.

Atentatul a creat pentru moment, o prăpastie între Mihail Kogălniceanu și liberalii radicali, lucru mărturisit într-o scrisoare adresată de Kogălniceanu lui V. A. Urechia, în iulie 1869: „Cînd un partid recurge la asasinat spre a se desface de adversarii ce nu-i plac, atunci acel partid nu mai poate aspira a avea aliați onești”²³.

Retras din guvern în ianuarie 1870, Kogălniceanu va mai juca un însemnat rol în viața politică a țării în perioada 1877—1878, astfel că pe drept cuvînt scria spre sfîrșitul carierei sale politice: „Eu în această țară a la orice act mare s-a săvîrșit, am pus pietricica mea”²⁴.

Publicăm în anexă cîteva documente din fondul Tribunalul județului Ilfov pe baza cărora ne-am întemeiat comunicarea.

1

1869 iunie 12. Proces-verbal încheiat de procurorul Tribunalului Ilfov, Nicolae Ghițescu, privind urmărirea inculpatului N. A. Popovici.

Proces-verbal

Astăzi, 12 iunie 1869 noi Nicolae Ghițescu, procuror pe lângă Tribunalul Ilfov în urma denunțării ce mi s-a făcut de agenții polițienești cum că individul Nicolae A. Popovici ar fi atentat contra vieții ministrului de Interne, aseară la 11 iunie, transportîndu-mă la domiciliul preventivului, în hotelul Niculcea, la șosea, am constatat următoarele:

Nicolae A. Popovici au intrat în capitală pe la 20 mai, au stat mai întîi la otelul Avram de lângă Mitropolie 6 zile și apoi s-a strămutat la otelul Niculcea de la șosea. În condica de pasageri la acest otel este trecut sub numele de: căpitan de muzică.

A luat o cameră pentru a sta singur. Aseară îndată ce a trecut trăsura d-lui Ministru de Interne spre a se duce la Consiliul de Miniștri peste două momente au eșit din casă împreună cu un alt individ, s-a dus la șosea așteptînd la rondul care duce la D. Kogălniceanu. L-a apucat ploaia însă a stat pe loc pînă la ora 11 și un sfert, ca să asasine pe d. Ministru de Interne. Poliția asupra intențiunilor culpabile a preventivului fiind avizată și luînd măsuri de privighere asupra lui încă de la intrarea sa în Capitală.

Aseară chiar poliția a urmărit pe acest individ la șosea spre a-l prinde asupra faptului. Au anunțat pe d. Ministru de Interne despre ceea ce îl aștepta și au regulat ca să meargă trăsura singură pe șosea ca să prindă pe culpabil asupra crimei fără însă să se poată izbui.

Vizitiul mergînd încet a putut da ocaziunea acestui preventiv a vedea că nu este nimenea în trăsura și a se întoarce acasă, s-a văzut de agenții polițienești că avea o pușcă la el și cînd a voit să-l apuce a-și da cont de poziția lui, a fugit și s-a făcut nevăzut prin alee. După aceea poliția l-a găsit acasă.

Noi am găsit în casa acestui individ o pușcă „lé foché” pe care au existat niște inițiale însă se găsesc șterse cu o pilă. Am găsit o scrisoare de la Ocna subscrisă D. Andreescu către preventiv la Galați din care rezultă cea mai mare probă, cum venea și cu ce intențiuni, prin care li recomandă a fi demn în cariera sa de român.

De cîteva zile, ne declară hotelierul, că nu mai lasă cheia acasă și aceasta cam de cînd posedă pușcă. Am întrebat pe preventivul Nicolae A. Popovici care este cauza ce l-a determinat a comite această crimă și dacă este adevărat și de unde este pușca. Mi-a răspuns mai întîi că nu este adevărat că n-a vroit să facă nici o crimă și că pușca o are de la un om pe care nu-l cunoaște. În urma aceștia însă s-a decis înaintea noastră a spune adevărat cum s-au urmat faptele și a declarat următoarele:

Venise în București ca să ceară o funcțiune fiindcă nu avea mijloace de existență și avea o familie împovăritoare și după toate stăruințele pe la d. Ministru de Interne n-a putut căpăta mijloacele de hrană. Se sleise disperat că nu are nici o funcție, și se credea persecutat. Într-una din zile s-a întîlnit cu d. Smedeanu către care a fost recomandat de părintele Musceleanu, în Pasagiu. Spunîndu-i acestuia suferințele sale, d. Smedeanu i-a răspuns că Ministru de Interne Kogălniceanu este bun de omorît că el face tot răul și numai printr-o crimă s-ar putea îndrepta lucrurile. Așa după mai multe vorbe ce s-au schimbat d. Smedeanu l-a consiliat pe N. Popovici

²³ Zub Alexandru, *Mihail Kogălniceanu*, Bibliografie, Edit. Militară, București, 1971, p. LIX.

²⁴ *Ibidem*, p. I.

a omori pe Ministrul de Interne și promițându-i că-i va procura toate mijloacele și astfel îi va crea un mijloc de existență. În fine, dînsul, desperat, și-a luat această decizie de a asasina pe d. Kogălniceanu și momentul comiterii trebuia să fie aseară. D. Smedeanu mai întîi i-a dat doi napoleoni. Prevenitul s-a strămutat cu locuința de la hotelul Avram la hotelul Neculce spre a fi mai în apropiere de domiciliul Ministrului de Interne. Au avut mai multe întîlniri cu d. Smedeanu și îl îndemna spre a se ține de cuvînt. Prevenitul s-a dus acum 15 zile, a doua zi după ce a vorbit cu d. Smedeanu, la părintele Musceleanu de i-au spus hotărîrea sa de a asasina pe d. Kogălniceanu și i-a răspuns că dînsul nu se amestecă, poate să facă ce va voi. Marți seara, la 10 iunie, d. Smedeanu i-au adus pușca spre a comite asasinatul. În fine aseară fiind ora decisă a plecat la șosea spre a întîmpina pe d. Kogălniceanu, l-a apucat ploaia la șosea și a așteptat pînă la 11 ore trecute, însă a umblat printre alii numai ca să scape de ochii d. Smedeanu care-l urmărise și în urmă s-a întors acasă.

Totodată însă declară cum că nu avea intențiunea de a comite acest asasinat, ci numai de a lua ceva parole pentru existența zilnică și a se putea reîntoarce în familie.

Întrebîndu-l dacă pentru comiterea acestui fapt a mai vorbit și cu altcineva mi-a răspuns că n-a vorbit cu nimeni decît cu d. Smedeanu și părintele Musceleanu, poate că aceștia să se fi înțeles cu alții.

Întrebînd care este persoana către care a fost recomandat prin epistola fratelui său, mi-a răspuns că este părintele Musceleanu către care a avut și o scrisoare care i-a dat-o.

S-au găsit de noi în buzunarul paltonului cu care a fost prevenitul îmbrăcat aseară, două gloanțe, care s-a declarat că le-au scos din cutia unde era pușca.

S-a găsit în casa lui o cutie cu 82 încărcături pentru pușcă (cartușe) și 19 gloanțe pe care după declarația prevenitului sînt date de d. Smedeanu odată cu pușca.

Am găsit mai multe hîrtii atingătoare de funcțiunile și cererile de funcțiune ale prevenitului, n-am luat însă scrisoarea către consoarta sa prin care se vede că dînsul a fost bine primit de amicul către care avea recomandație.

Despre toate acestea s-a încheiat prezentul proces-verbal urmînd a face constatările necesare la ceilalți implicați.

Mai întrebînd pe prevenit ce înțelegere a avut mai înainte de a veni din Galați cu fratele d-lui, căci din scrisoarea acestuia rezultă că a avut o prealabilă înțelegere și cu cine a avut, mi-a declarat următoarele :

Întorcîndu-se de la Tîrgul Ocnei în urma destituirii sale din funcția de polițai la Bacău și văzînd cum că prefectul nu-l satisface i-a declarat lui fratele său Dimitrie Andreescu cum că se duce în București și de nu își va îndeplini scopul spre a lua o funcțiune, va face orice act. Așa fratele său l-a consiliat să meargă la părintele Musceleanu în București spre a-și putea rezbuna dîndu-i totodată și scrisoarea de recomandație către părintele Musceleanu. De la Bacău au plecat la Galați unde după mai multe zile au primit o scrisoare de la fratele său, de care se face mențiune mai sus prin care îi zice să meargă în București și amicului, adică părintele Muscelanu, îi va face totul, și-i recomanda curagiu. După aceasta au plecat în București și a venit la părintele Musceleanu și i-a dat scrisoarea. Atunci părintele Musceleanu i-a spus că a mai primit o scrisoare de la d. Andreescu și că pentru orice să se adreseze la d. Smedeanu care îi poate procura toate mijloacele și s-au decis a se întîlni amîndoi în pasagiu, cînd părintele Musceleanu l-a recomandat d-lui Smedeanu spunîndu-i că tot ce-i va trebui îi poate procura d. Smedeanu.

Acestea sînt declarațiile prezentului.

Procuror N. Ghițescu

N. A. Popovici

Arh. St. București, fond Tribunalul Ilfov, secția II C.C., dosar 87/1969, f. 17—22

2

1869 iunie 12. Înterogatoriul luat de judecătorul de instrucție I. Ciuflea, lui N. A. Popovici pentru tentativă de crimă împotriva ministrului de Interne Mihail Kogălniceanu

Înterogatoriul luat la instrucție lui N. A. Popovici
1869 iunie 12

1. Cum te numești, de cîți ani ești, ce profesie ai, unde domicilezi?
Nicolae A. Popovici, de ani 45, funcționar, domiciliat la Galați.

2. În pricini criminale sau corecționale ai mai fost?

N-am fost nici o dată.

3. Ești acuzat că împreună cu d. Smedeanu și părintele Grigorie Musceleanu și alții ai voit a comite asasinul în persoana d-lui Kogălniceanu în ziua de 11 iunie, noaptea. Este adevărat? Spune-mi adevărul.

Sosind în București de vreo 20 de zile am avut o recomandățiune de la fratele meu din Bacău, diaconu Andreescu, către părintele Musceleanu, prin care mă recomandă spre a stăruii a mi se da o funcțiune. Ducându-mă la părintele Musceleanu îmi spuse că nu poate face nimica. În urmă făcînd o petiție d-lui Kogălniceanu prin care ceream funcțiune, mi se refuză. Spuindu-i părintelui Musceleanu neresușita mea precum și desperarea mea că sînt capabil în urma refuzului de a face orice, părintele îmi spuse că mă va recomanda unui prieten al său ca să mă consilieze cu dînsul despri ori ce. Că ducîndu-mă într-o zi în Pasagi a venit părintele Musceleanu la administrația Românilui unde viîndu și d. Smedeanu m-a recomandat dînsului. Care îmi propune a ne întîlni cu d-lui în Cișmigiu spre a putea vorbi mai bine. Ca îndată ducîndu-mă în Cișmigiu l-am și întîlnit și spunîndu-i nenorocirile mele și refuzul ce am întîmpinat din partea d-lui Kogălniceanu, d-lui îmi spuse că acestui om îi trebuie capul sfărîmat, că de la dînsul vin toate relele și că ar face el dar pentru că e cunoscut nu poate, dar se făgădui a-mi procura toate înlesnirile. În urmă, ducîndu-mă la părintele Musceleanu și spuindu-i cele propuse de Smedeanu părintele a răspuns că nu se bagă, nu se amestecă, să facem ce știm.

În urmă mă întîlneam totdeauna cu Smedeanu propuîndu-mi despre planurile ce voești a face. Luni dimineața văzîndu-l în pasagiu și spuindu-i că nu am parale pentru hotel scoase doi napolconi și mi-i dete spunîndu-mi totodată că marți seară vine să-mi aducă o armă (pușcă) cu care să asasinez pe d. Kogălniceanu. Că seara a adus-o în cutie și cartușele deosebite, le-a adus cu birja. Pe care le-am primit puîndu-le în odaia mea, față cu d-lui care după ce a mai stat la mine dumnealui spunîndu-mi că a doua zi, miercuri, să ies eu înainte la Băneasa, unde va veni și d-lui ca să încercăm pușca. Îndată ce a plecat d-lui de la mine hangiuil mă întrebă de unde cunosc pe d. Smedeanu.

Miercuri de dimineață ducîndu-mă la Băneasa veni și d. Smedeanu, am încercat arma și întorcîndu-ne împreună am stat la bufetul de la șosea unde m-a tratat cu dulceață, de acolo am plecat în trăsura cu d-lui pînă la rondul al 2-lea unde m-am dat jos și am plecat acasă, plecînd și d-lui cu birja în oraș.

Că după vorba ce aveam cu d-lui pe la 7 ore ne-am întîlnit în Cișmigiu unde mai repetarăm tot asupra acestei cestiuni. Îndată am și plecat din Cișmigiu la mine acasă și pe la orele 9 trecute a venit d-lui la mine ca să ștergem numele de pe pușcă cu o pilă. După aceasta îmi spuse să așez pușca care după stăruința sa am și așezat-o, ieșînd amîndoi din casă, îndreptîndu-ne spre rondul șoselei cu pușca. Îmi arată locul în dreapta rondului unde trebuie să stau ascuns pînă cînd va trece trăsura cu d-l Kogălniceanu spre a comite asasinul. Văzînd că d-l Smedeanu nu șede lângă mine m-am gîndit pentru ce să fac un fapt care de neam meu nu l-a făcut și îndată am și plecat spre drumul Herăstrăului de unde m-am întors spre șoseaua Mavrogheni, ducîndu-mă acasă unde m-am ridicat și pe la 2 sau 2 și jumătate ore din noapte, m-am pomînit cu poliția care m-a și ridicat.

4. Din scrisoarea ce ai primit de la fratele d-le rezultă că ai fi avut înțelegere cu dînsul de a veni în București și a comite ceva în capitală?

Vă declar în consecință că nici o înțelegere nu am avut în sensul acesta, ceea ce voește a înțelege este de a mă purta bine, căci nu cred d-le judecător că un frate poate consilia pe fratele său a comite un asasinat.

5. Pentru ce ai primit pușca și ai umblat pe șosea cu dînsa dacă nu aveai intențiunea de a comite asasinul?

Am primit pușca numai cu scopul de a putea să-mi procur prin promisiunea ce am făcut parale de cheltuială și în cele din urmă să vind pușca, care era destul de bună, spre a putea să mă întorc acasă la mine, unde am familie.

6. Îndată ce ai sosit în București unde ai tras?

Am tras la hotelul Avram sub Mitropolie.

7. Cine te-a dus acolo și cu cine te întîlneai?

M-am dus singur și nu venea nimenea pe la mine.

8. Pe cine ai cunoscut în București?

Am cunoscut pe d. Costache Brăescu, pe Gh. Mantu prin recomandățiunea maiorului Cristea din Galați și pe Nicolae Ionescu, care-mi este și naș și toți mi-au spus să mă duc la d. Kogălniceanu acasă să-l rog a-mi da o funcție.

9. Ai fost vreedată la Grigore Musceleanu împreună cu Smedeanu sau l-ai întîlnit vreedată pe Smedeanu la Musceleanu?

Nici n-am fost, nici nu l-am găsit la Musceleanu.

10. Grigore Musceleanu te-a îndemnat cufuși de puțin la fapta ce ai voit a comite ?

Vă repet că dînsul nu s-a amestecat în ninica ci numai Smedeanu.

11. Ce era scris pe pușcă de v-a făcut să ștergeți cu pila scrierea ?

Nu era altceva decît no. 16 și nume care nu țiu mînte anume care era.

12. Cîte zile ai stat la hotelul Avram, ce nume purtai acolo și cine și ce te-a făcut să te muți de acolo ?

Am stat numai 6 zile, purtam numele meu de N. A. Popovici și d. Smedeanu m-a povăituit ca să mă mut din cauză că-i prea departe.

13. Unde te-ai mutat de la hotelul Avram și ce nume purtai acolo ?

M-am mutat la hotelul Niculcea, cu numele meu de N. A. Popovici, unde am și plătit o mică datorie din paralele de 2 napoleoni ce îmi dedese Smedeanu.

N. A. Popovici

Jude instructor I. Ciuflea

Grefier ss. indescifrabil

Arh. St. București, fond Tribunalul Ilfov, s. II C.C., dosar 87/1869, f. 15—17.

3

1869 iunie 13. Declarația lui N. A. Popovici dată judecătorului de instrucție al Tribunalului Ilfov în legătură cu tentativa de asasinare a ministrului de Interne Mihail Kogălniceanu.

Făcută înaintea noastră jude I. Ciuflea

Mărti la 20 mai espirat am venit în București. A doua zi de dimineață m-am dus la părințele Grigore Musceleanu de la Radu Vodă unde am avut o recomandăție de la fratile meu din Bacău, cătră părinteli. L-am rugat și eu pentru a stărui pentru vre o funcțiune. Sfinția sa ne-au spus că acum nu poate să-mi facă nimica, ci mi-au spus să fac o petițiune să o dau ministrului. Am făcut ace petițiune. M-am dus cu ea și pe la dl. Cost'n Brăescu, depotat în cameră, unde avem o recomandății cătră domnia sa precum și o alta cătră dl. Gheorghi Mantu, de la un dl. maior Hrăstea din Galați, pentru a stărui pentru mine. Domnia sa me-au zis să mă duc la domnul ministru acasă și verbal să-i spun că cu nedreptul m-au depărtat din postul ce ocupam, de polițai la Tîrgu Ocnî, din județul Bacău. M-am dus la domnu ministru acasă însă dl. ministru nu m-au primit ci mi-au zis să mă duc la minister. Eu, văzînd că nu m-au primit a vorbi cu domnia sa, am ieșit plin de supărare. Mă gîndeam ce să fac. Știam că nu am nimica nici măcar pentru întreținerea familii mele.

M-am dus la părintele Musceleanu și i-am spus așa precum s-au urmat. Sfinția sa mi-au zis atunci: așa merg lucrurile cu guvernul de astăzi. În fine, după mai multă vorbărie văzîndu-mă pus în așa tristă poziție au zis numai atît: nu știu ce-i de făcut. Sfinția sa au zis că asemenea oameni păcat că trăiesc. Dar am zis apoi ce e de făcut. Sfinția sa mi-au zis: la noi nu sînt oameni precum sînt aiurea că ar ști ce să facă. Dar am zis: ce se facî. Mi s-au zis că ar trebui să nu trăiască astfel de oameni și că românii noștri nu știu nimica și n-au nici curajul. Atunci am zis: știu părinte se facă dar n-au mijloace. Sfinția sa mi-au zis: dar îți trebui armî, și se vor găsi, numai să poți faci ceva. Am zis da. Sfinția sa atunci mi-au zis: am se vorbesc cu cineva. Și a doua zi de dimineața m-am dus în pasaj. Stam la cafine. Văd că vine părintele Musceleanu și intră la administrația Românului. M-am dus și eu. Sfinția sa m-au întreat ce mai fac. Am răspuns bine. Tot atunci vine un domn pe care nu l-am mai văzut pînă atuncea. Părintele mă recomandă la acel domn. Pe de altă parte el îmi zice: dumnealui îți va procura totul, de tot ce vei ave trebuințe. Acel domn mi-au zis că trebuie să ne ducem la o parte să putem vorbi. Ne-am dus în Cișmigiu. Am vorbit despre mine mai întli, în fine am început a vorbi cum trebuie se facem pentru a omorî pe dl. ministru. Am zis că trebui o pușcă bună. Domnia sa mi-au zis și aceasta că ar fi făcut-o domnia sa dar îl cunosc toți. Mi s-au zis tot de acel domn că trebuie să mă mut de la otelul unde eram fiindcă ești diparte, precum m-am și mutat la otelul numit Neculce, de la capul podului Mogoșoaie, după toate celi ce m-am înțeles cu domnu Smedeanu în grădină. Pe urmă m-am dus la părințele și i-am spus totul. Sfinția sa au zis bine, mi-au mai zis că pentru acest serviciu esti o mie galbeni și o moșie pentruca să nu mai am trebuințe de serviciu.

Sfinția sa urma a pleca la țară și mi-au zis: eu plec la țară, poate-mi faci ceva în lipsa mea.

Cu domnul Smedeanu mă întlneam totdeauna dimineața, prin Cișmigiu. Vorbeam numai pentru afacerea acelei fapte. Tot zice: am să-ți aduc arma, și cu aceasta au trecut mai multe

zile. Peste câteva zile au venit părintele de la țară, m-am dus la Sfinția sa, i-am spus că domnul Smedeanu nu mi-au mai adus arma și eu acum m-am descurajat, decât nu am mijloace că m-aș duce acasă. Părintele mi-au zis: poate este vreo o împrejurare de nu ți-au adus-o, ci trebuie să o aducă. A doua zi m-am întâlnit cu domnul Smedeanu care era luni, am spus că nu am parali pentru a plăti la otel. Domnia sa mi-am dat doi napoleoni și mi-au zis: disară aduc arma. Marți sara au adus arma la mine. A doua zi m-au dus la părintele și i-am spus despre aducerea armei. Sfinția sa atunci mi-au zis că o persoană nu voește să se facă asemenea faptă dar nu face nimica. Puteți face ce voțiți. Pentru dumneata ești regulat, aceea ce ți-am spus. Cu toate că nici eu nu aveam nici gândul dar nici curajul a face un asemenea fapt ci credeam a pune mâna pe vo câteva parali pentru că eram foarte lipsit de mijloci pentru a mă pute duci acasă. Ci eram hotărât a vinde pușca pentru ca se mă pot duci la familia me ci acum suferi și e lipsită de mijloci și de existența copiilor cari așteaptă pi tată lor.

Marți dimineață m-am dus la Băneasa cu domnul Smedeanu de am cercat ace armă. Sara pi la 6 oară m-am întâlnit în Cișmigiu cu Smedeanu și mi-am zis că acum este foarte favorabil timpul. M-am dus la hotel. După orele opt au venit Smedeanu la mine, m-am dus în odai, am șters numerele și au zis să așez pușca. Cu mare greutate abia peste o oră am așezat-o fiindcă nu avem plăcere a o așeza. Credem că se va duci și mă va lăsa liber. După ci am așezat-o am eșit cu domnu Smedeanu. M-au luat la braț, m-au dus pi șose, mi-au arătat locu și mi-au zis: stai aici și cind vei vede că vini cu trăsura se dai. Dar mii mi-au părut mult plină s-au dus de lângă mine și am luat drumu spre Herăstrău. Cind m-au apucat ploaea am apucat drumu pe la spitalu Pantelimon și m-am dus la otel undi m-am și culcat. Cind pi la ora după două, ad că pi la două noaptea m-am pomenit cu domnu comisar de galbin și în urmă pi d. procuror făcându-mi mai mulți întrebări asupra chestiunii acestea. Acestea sînt împrejurările precum s-au arătat mai sus.

N. A. Popovici

1869 iunie 13

Adaus la arătarea mea asară dată la 13 :

Am zis părintelui că la cazul de voi fi surprins atunci ce va face atît eu cît și familia me. Sfinția sa mi-au zis că vor îngriji atît de mine cît și de familia mea și că vor pune apărători buni și voi fi scăpat în cîrind însă să nu mai arăt pe nimine căci atunci nu va ave cine îngriji și stăru pentru mine.

N. A. Popovici

Făcută înaintea noastră
Jude I. Ciuflea

Grefier ss. indescrifabil

Arh. St. București, fond Tribunalul Ilfov, s. II, C.C. dosar 78/1869 f. 19—21

4

1869 octombrie 20. Decizia Camerei de punere sub acuzare a Curții de Apel din București în procesul intentat lui Nicolae Popovici pentru tentativa de asasinat împotriva ministrului de Interne Mihail Kogălniceanu.

România

Camera de punere sub acuzare a Curții de Apel din București, Deciziunea nr. 413.

Ascultînd raportul cu no. 6307 făcut de dl. procuror general al Curții despre procedura înstruită înaintea judeului de instrucție al Tribunalului Ilfov contra lui Nicolae A. Popovici în etate de 45 de ani, de profesie ex funcționar, domiciliat în Galați, prevenit că a atentat să asasineze pe d-nul Mihail Kogălniceanu, în complicitate cu Matei Smedeanu, de ani 26 de profesie ex funcționar, domiciliat în suburbia Vlădica, Grigore Musceleanu de ani 50, de profesie preot, domiciliat la Radu Vodă, Răducanu Ion de ani 34, de profesie comerciant, domiciliat pe strada Moșilor și cu Dimitrie Andreescu, de ani 32, de profesie profesor, domiciliat în Bacău.

Văzînd toate actele procedurii și rechizitoriul d.lui procuror general al Curții cu data de astăzi scris și subscris de dl. procuror de secție în următoarea coprindere.

Văzînd procedura urmată de dl. jude de instrucție al Trib. Ilfov, Ioan Ciuflea contra lui Nicolae A. Popovici de ani 45; de profesie ex funcționar domiciliat în Galați, prevenit că în noaptea de 11—12 iunie corent au tentat să asasineze pe ministru de Interne d-l Mihail Kogălniceanu.

Considerind altt corespondența găsită la numitul prevenit de către agenții poliției judiciare cit și faptul incontestabil că dînsul în noaptea de 11—12 iunie 1869 au așteptat cu o pușcă încărcată, cu două țevi, în tufișul ce se află în colțul drumului despre casele d-lui Cantacuzino și drum ce conduce la intrarea din dos a d-lui ministru Kogălniceanu.

Avînd în vedere că pe acest drum trecea obicinuit d-nul ministru Kogălniceanu cu trăsura spre a merge în capitală.

Considerind că prevenitul Popovici ducîndu-se pe seară în tufiș unde au așteptat pînă dupe 11 ore noaptea să treacă d-nul ministru, nu au putut avea alt scop decît acela de a-l asasina.

Avînd în vedere însă că dacă nu s-au săvîrșit crima odioasă, aceasta a provenit dintr-o circumstanță cu totul independentă de voința delicventului, căci d-nul ministru Kogălniceanu în loc să iasă în trăsura în noaptea cînd era să se întîmple asasinul, au trimis trăsura goală, înștiințat fiind de către agenții poliției despre cea ce îl aștepta în tufiș.

Considerind că prevenitul Popovici, văzînd că trece trăsura goală au fost astfel împiedecat fără voința lui de a săvîrși asasinatul precuțetat.

Considerind că din toate acestea, precum și din mutarea sa la alt otel spre a fi mai în apropiere de d-nu ministru Kogălniceanu rezultă într-un mod clar și pozitiv grave sarcini de culpabilitate contra lui Nicolae A. Popovici.

Văzînd că faptul comis este prin lege calificat de tentativă de crimă și pedepsit de art. 226, 232 combinat cu art. 38 din condica penală.

În baza articolului 226 procedura penală înaintăm actele Camerei de acuzație și cerem să declare că este loc de a se pune sub acuzație Nicolae A. Popovici pentru faptul de tentativă de crimă contra d.lui ministru de interne Kogălniceanu și în consecință să fie tradus înaintea Curții cu jurați din Ilfov spre a fi judecat conform legii.

După ce actele și rechizitoriul sus menționat s-au citit în prezența d.lui procuror de secție și a grefierului și s-au depus pe masă, după ce d-nu procuror și grefier s-au retras din cameră Curtea deliberînd și condamnînd în fapt că din instrucțiune și chiar din mărturisirea prevenitului rezultă indicii desul de grave că dînsul au avut intenția determinată a asasina pe d-nu ministru Kogălniceanu și pentru acest scop și-au procurat o pușcă și s-a și dus în noaptea de 11—12 iunie la șosea, aproape de locuința d-lui Kogălniceanu, fără însă să fi făcut vre un început de execuțiune.

Considerind în drept că spre a se califica tentativă de asasinat, faptul imputat prevenitului Popovici urmează a prezenta caracterul determinate de art. 28 c.p.

Considerind că unul din elementele esențiale care constituie crima de tentativă, cată neapărat să existe un început de execuțiune.

Considerind că legea pedepsind pe agentele tentativei, cu aceasta n-a voit a pedepsi și voința sa culpabilă sau simpla sa determinație intenționată, ci a avut mai cu seamă ca acea determinație sau voință să se manifeste printr-un început de execuțiune a însuși crimei a cărei realizare o proiectase culpabilul, iar nu numai prin oare care acte exterioare deși ar rezulta dintr-insele cu certitudine existența voinței sale.

Considerind că unde legiuitorul a voit a pedepsi actele preparatorii le-au și prevăzut după cum rezultă din art. 79, 81—215 c.p.

Considerind că deși din demarșele prevenitului poate să se presupuie fără îndoială că au avut intențiunea a comite acea crimă totuși însă nu se poate vedea un început de execuțiune, decît numai niște acte exterioare și preparatorii.

Considerind în fine că dacă s-ar admite un asemenea principiu ar fi foarte vătămător societății pentru că o asemenea asimilație ar avea de rezultat a precipita pe culpabil a realiza crima.

Întru aceste motive, în neunire cu rechizitoriul procurorului general reformă ordonanța judeului instructor și declară în virtutea art. 224 pr. C.p. că în contra prevenitului Nicolae A. Popovici nu există caz de urmărire și se va libera îndată de nu va fi reținut pentru alte cause, iar în ceea ce privește pe ceilalți inculpați rămîne în vîgcare ordonanța judeului instructor deoarece nu s-au făcut opozițiune de cei în drept.

Pronunțată la Curtea de Apel din București, Camera de punere sub acuzație la 20 octombrie anul 1869 prezidată de d.l Al. Filitti iar membrii Dimitrie Economu și Ap. Mănescu, care au subsemnat precum și grefieru.

A. Filitti
D. Economu
Ap. Mănescu

Grefier, N. I. Ignălescu

Arh, St. București, fond Tribunalul Ilfov, secția II. c.c. dosar 87/1869, f. 5—7.